

”צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדֶּה וְשָׁבִיָּה בְצִדְקָה”

(ישעיהו א' כ')

שלושה מערכי שיעור לכבוד יום ירושלים

השמאל האמוני

לפניכם שלושה מערכים העוסקים בירושלים ומטרתם להרחיב את הזווית הדתית והמציאותית על עיר הקודש, בירתה של מדינת ישראל. אפשר להעביר את המערכים כסדרה, אך כל מערך עומד בפני עצמו. המערכים נועדו לגילאי תיכון וי"ג.

המערכים מתאימים לשיעורים של 45-60 דקות, אך אפשר להרחיבם גם לשיעור כפול.

01 **יהי שלום בחילך**
משמעותה הדתית של ירושלים ושל השליטה בה

02 **ירושלים - עיר שחברה לה יחדיו?**
המציאות בירושלים בין מזרח ומערב

03 **ודגלו עלי אהבה**
חשיבה ביקורתית על מצעד הדגלים

כתיבה ועריכה: יואל קרצ'מר-רזיאל, לימור יעקב-ספראי

יהי שלום בחילך

משמעותה הדתית של ירושלים ושל השליטה בה

01

קהל היעד:
תלמידי ט-י"ג

מטרות:

• להכיר מקורות המציבים את הצדק ואת השלום במרכז תפיסתם את ירושלים

• לעורר שיח דתי סביב ירושלים המושתת על ערכי צדק ושלום

חומר עזר:

[דף מקורות מקוון](#). הדף ניתן לשליחה כקישור או להדפסה ולחלוקה.

יהי שלום בחילך

משמעותה הדתית של ירושלים ושל השליטה בה

1. ירושלים - אסוציאציות (במליאה) 10 דק'

בקשו מהתלמידות.ים להעלות שלוש מילים אשר מסמלות בעיניהם את ירושלים. אפשר לעשות זאת באמצעות כלי דיגיטלי כגון [מנטימטר ענן מילים](#) או [Answer Garden](#). לחילופין, אפשר לרשום את המילים על הלוח. לאחר איסוף המילים קיימו רפלקציה כיתתית קצרה על התוצאות, תוך התייחסות בין השאר לשאלות הבאות:

- מהן המילים המרכזיות שעלו ואלו מילים נדירות יותר ומדוע?
- אלו מהמילים מתקשרות להיבטים פולחניים, לאומיים, אנושיים ואוניברסליים של ירושלים?
- אלו ערכים מתקשרים למילים שעלו?
- אלו מילים נוספות היו עולות כאן אילו חלק מהעונים היו חילוניים/מוסלמים/נוצרים?

2. לימוד מקורות מהמקרא על ירושלים כעיר הצדק (בקבוצות) - 15 דק'

- חלקו את הכיתה לחברות או לקבוצות של עד ארבעה תלמידים וחלקו או שלחו להם את דף המקורות.
- הנחו את התלמידים ללמוד את המקורות בדף - מומלץ שכל קבוצה תלמד לפחות שלושה מקורות.
- עליהם להחליט ביחס לכל מקור, מהו הערך המוביל שהטקסט מקשר לירושלים מומלץ לבקש מכל קבוצה להעלות את התשובות שלהם בפלטפורמה דיגיטלית (כגון: פדלט) או לרשום על דפים ולתלות במהופך על הלוח (בעזרת דבקיות). בסוף התהליך, על כל קבוצה לבחור מקור אחד שהיה מפתיע, מעורר הזדהות או מעורר התנגדות.

3. דיון - הערכים והתממשותם (בכיתה) 15 דק'

מומלץ להתחיל את החלק הזה בבחירת כמה מהתשובות שעלו מהקבוצות ובאיתור ההסכמות ואי-ההסכמות שבין התלמידים סביב הערך המנחה למקור זה או אחר. אפשר לבחור את אחד המקורות ולהתעמק בו או לדלג בין מספר מקורות. כדאי לבקש מחלק מהקבוצות להציג מקור מפתיע, מעורר הזדהות או מעורר התנגדות ולהסביר מדוע עורר בהם המקור את התחושה הזאת. לאחר מכן, עברו למבט שיטתי - כתבו על הלוח את הערכים המרכזיים שעלו מתוך המקורות ודונו עם הכיתה בשאלות הבאות:

- במה שונה הרשימה מרשימת האסוציאציות שעלו בתחילת השיעור? מדוע?
- מדוע מציינים המקורות דווקא את הערכים הללו?
- מה הקשר בין הערכים הללו ובין ירושלים?
- באיזו מידה מתממשים ערכים אלה כיום בירושלים?

יהי שלום בחילך

משמעותה הדתית של ירושלים ושל השליטה בה

4. סיכום - קדושה וצדק (במליאה) - 5 דק'

- דונו עם הכיתה בשאלה: מה הופך את ירושלים לקדושה?
- הדגימו בעזרת המקורות ובעזרת פירות הדין הקודם כי קדושה אינה עובדה ("ירושלים היא קדושה") אלא שאיפה ("ירושלים צריכה להיות קדושה") וכי המקורות מדגימים כי מעלת העיר אינה תלויה רק בבחירת הקב"ה בה אלא בהתנהגות היושבים בה והנהגתה.

הערות נוספות למורה:

- המקורות בדף המקורות עוסקים בצדק, איחוד עמים, אמת, שוויון ועוד.
- בפועל, בחלק מהמקורות יש יותר מערך מוביל אחד או שאפשר להתלבט לגבי הערך המוביל, אך זה מועיל דווקא לדין.
- חשוב לסייע לכיתה לפתח דיון ביקורתי ולהציע מצבים או אירועים שיכולים להעמיד את הערכים הללו במבחן.

ירושלים - עיר שחוברה לה יחדיו? המציאות בירושלים בין מזרח ומערב

02

קהל היעד:
תלמידי ט-י"ג

מטרות:

- להכיר ולהבין את המציאות כיום במזרח ירושלים מבחינה משפטית, דמוגרפית ויומיומית
- לעורר שיח לגבי שאלות הקשורות לירושלים בהווה ובעתיד

חומר עזר:

- [מצגת למליאה](#)
- [דף נתונים לעבודה בקבוצות](#)
[גרסת PDF](#)
- סרטון ומפות (להלן)

ירושלים - עיר שחברה לה יחדיו?

המציאות בירושלים בין מזרח ומערב

מסגרת השיעור:

הכיתה קבלה פנייה מוויקיפדיה הבוחנת את הערך "ירושלים המאוחדת" ועל הכיתה להחליט בסוף השיעור - האם היא באמת מאוחדת?

1. הקדמה (במליאה) 10 דק'

הקרינו את הקטע הבא מתוך הפרק "המקדסים" בסדרה "מדינת ירושלים" של "כאן":

דקה 3:53-4:42

הציגו את מפת ירושלים המחולקת לפני ששת הימים ואת מפת ירושלים של היום - ובררו עם התלמידים: מה השתנה בעיר בעשרות השנים שחלפו? [אפשר להתייחס לפרמטרים הבאים: גודל השטח הבנוי, כמות האנשים, אוכלוסיה יהודית/ערבית, ריבונות (איזו מדינה היכן?), קשר לסביבה - הרשות הפלסטינית, מדינת ישראל הריבונית].

2. המצב המשפטי-מדיני (במליאה) 10 דק'

בעזרת המצגת (שקפים 2-6), הציגו בקצרה את מעמדה של ירושלים המזרחית ושל תושביה. כדאי להפעיל שיקול דעת בהתאם לאופייה של הכיתה עד כמה להיכנס לפרטים. חשוב להתמקד בתמונה הגדולה: מעמדה המיוחד של ירושלים ביחס לשאר המדינה וביחס לשטחי יהודה ושומרון.

- סיפוח מזרח היער באמצעות פקודת סדרי המשפט והחלטת הממשלה אחרי ששת הימים
- חקיקת חוק יסוד: ירושלים (1980, 2000)
- אי הכרת רוב הקהילה הבינלאומית בסיפוח
- מעמד האוכלוסיה: תושבי מדינת ישראל (בניגוד לפלסטינים ביהודה ושומרון), אך לא אזרחים (בניגוד לערבים ביתר מדינת ישראל).

3. חוות דעת (עבודה בקבוצות) 10 דק'

- חלקו את הכיתה לקבוצות של 2-4 תלמידים.
- על הקבוצות לכתוב חוות דעת - מה יותר נכון לגבי ירושלים: מאוחדת או מחולקת?
- עליהם לעבור על דף הנתונים ליד כל נתון אפשר למצוא QR להרחבה.
- אפשר להגדיר להם מספר מסוים של מקורות שעליהם לבחור, או לחלק מקורות בין הקבוצות.
- אפשר גם להגדיר שעל כל קבוצה להרחיב לגבי היבט אחד, על ידי הרחבה באמצעות הברקוד.
- בסופו של דבר עליהם להשיב לשאלה.

ירושלים - עיר שחברה לה יחדיו?

המציאות בירושלים בין מזרח ומערב

4. דיון (במליאה) 10 דק'

- בקשו משתי קבוצות להציג את מסקנותיהם, אחת הטוענת שירושלים יותר מאוחדת ואחת שטוענת שירושלים יותר מחולקת.
- בקשו מנציגים מקבוצות אחרות להציג את הדילמות - מה גרם להם להתלבט?
- הציעו לתלמידים להסתכל על השאלה מנקודת המבט של ילד פלסטיני בן גילם ממזרח העיר: מה הוא חש כשהוא מסתובב במערב העיר? האם תושבים משני חלקי העיר חשים בבית בחלק השני?
- סיכום (במליאה) - רשות - 5 דק'
- אפשר לסיים את השיעור בהקרנה של קטעים נוספים מהפרק "מקדסים" שעמו פתחנו.

הערות נוספות למורה:

- יש סיכוי רב שלתלמידים אין רקע בסיסי על מעמדם של שטחי יהודה ושומרון, כבסיס להשוואה לירושלים. אפשר להיעזר בשקף 7 במצגת לצורך מתן רקע, אך כדאי לשקול אם המידע הזה לא יעמיס ויקשה על התמקדות בירושלים.
- כדי להתמקד במעמדה של ירושלים, המערך כלל אינו עוסק בהיבטים הביטחוניים של השליטה הישראלית במזרח ירושלים - לא בצורך הישראלי במניעת אלימות וטרור ולא בחוויה של תושבי מזרח ירושלים של נוכחות ופעילות מתמדת של כוחות הביטחון ובעיקר מג"ב.
- מקור נוסף מעניין שלא התייחסנו אליו: [מפת הרכבת הקלה בירושלים](#). אפשר להקרין את המפה ולבחון את המסלול שלה וכיצד הוא משפיע על העיר. כמו כן, מעניין לבחון את שמות התחנות ומה הם מקרינים.

מקורות:

- [שנתון סטטיסטי לירושלים, מכון ירושלים למחקרי מדיניות, 2022](#)
- [תעסוקת ערבים ממזרח ירושלים במערב העיר ובמזרחה סקר מעסיקים, משרד הכלכלה, 2016](#)
- אתר "עיר עמים"
- הערכים "ירושלים", "ירושלים המזרחית" ו"ההתיישבות היהודית במזרח ירושלים", "חוק נכסי נפקדים" בוויקיפדיה.
- ["בתי ספר בחינוך הערבי במזרח ירושלים שבהם נלמדת תכנית הלימודים הפלסטינית", הכנסת: מרכז המחקר והמידע, 2018](#)
- ניר חסון, "פחות מ-5% מהתושבים הפלסטינים במזרח ירושלים קיבלו אזרחות מ-1967", הארץ, 29/5/2022.

ודגלו עלי אהבה חשיבה ביקורתית על מצעד הדגלים

03

קהל היעד:
תלמידי ט-י"ג

מטרות:

- לעורר מחשבה על הבעייתיות שבצעדה בלב אוכלוסיית מיעוט
- לחזק ערכים של אמפתיה לאחר ושל התנגדות לגזענות, לאלימות ולהסתה

חומר עזר:
• סרטונים (להלן)

ודגלו עלי אהבה

חשיבה ביקורתית על מצעד הדגלים

הקדמה

הסבירו שהשיעור הקרוב יתבסס על צפייה משותפת בסרטונים ושהסרטונים מכילים גם תמונות לא פשוטות.

1. פתיח (במליאה) - פרוטסטנטים וקתולים בצפון אירלנד (10 דק')

הקרינו את [הסרטון של צעדת ה-12 ביולי בצפון אירלנד. \(סרטון נוסף אפשרי\)](#). לפני הקרנת הסרטון חשוב לתת את הרקע הבא:

- צפון אירלנד היא חלק מהממלכה המאוחדת של בריטניה ויש בה אוכלוסיה מעורבת של פרוטסטנטים תומרי תומכי השלטון הבריטי וקתולים תומכי איחוד עם אירלנד.
  - מדי שנה ב-12 ביולי נערכים ברחבי צפון אירלנד מצעדים של הפרוטסטנטים לזכר הנצחון הפרוטסטנטי בקרב מול הקתולים בשנת 1690.
  - הצעדות עוברות פעמים רבות דרך שכונות קתוליות ומחוץ לכנסיות קתוליות. בקשו מהתלמידים לחשוב במהלך ההקרנה על השאלות הבאות ולרשום תשובות על דף. כדאי לתת כמה דקות לאחר הקרנת הסרטון להשלמת הכתיבה.
  - מה מטרת הצעדה?
  - מה תורמים הסמלים, הדגלים והמוזיקה למטרות הצעדה?
  - איזו תחושה נותנת הצעדה לצועדים ולתומכיהם?
  - איזו תחושה נותנת הצעדה לקתולים המתגוררים במקום?
- קיימו דיון קצר בכיתה על הנקודות הללו. כדאי להפנות את תשומת הלב להיבט של האדנות והשליטה - המשטרה היא בריטית והצועדים מייצגים את השלטון.

2. ריקוד דגלים בירושלים (15 דק')

- ערכו משאל קצר בכיתה: מי השתתפה בעבר בריקוד הדגלים בירושלים? בקשו משני תלמידים שהשתתפו לשתף בחוויה קצרה או בתחושות מהצעדה. בקשו מתלמידים אחרים להסביר: מהי מטרת הצעדה? מדוע נבחרה דרך זו להגשים את המטרה? הקרינו כעת את שלוש הדקות הראשונות של [הסרטון הזה](#). מריקוד הדגלים בירושלים בשנת 2022.

ודגלו עלי אהבה

חשיבה ביקורתית על מצעד הדגלים

אפשרות א'	אפשרות ב'
<p>בקשו מהתלמידים להתייחס לנקודות הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • המיקום - היכן עוברים? מדוע? • התוכן והסמלים - אלו מסרים העוברים תוך כדי השירה והצעדה? • האוכלוסייה המקומית - מי היא והיכן היא נמצאת בזמן זה? 	<p>בקשו מהתלמידים תוך כדי צפייה לרשום כמה שיותר שאלות שעולות להם לגבי הסרטון. אפשר להציע להם לצפות בסרטון כאילו שום דבר בו אינו מוכר, ולשאול שאלות שהיה שואל מישהו שלא ראה ריקוד דגלים מימיו.</p>

ערכו דיון בנושא. בשלב זה, הדיון אינו עוסק בשאלת האלימות או הקריאות הגזעניות, אלא בעצם המעבר של ריקוד הדגלים בתוך אזור מגורים ומסחר של תושביה הפלסטינים של העיר. כדאי לחדד את הקשר בין המטרות ובין הביצוע: האם המעבר דרך הרובע המוסלמי הוא מקרי או מכוון? האם המטרה היא רק לחגוג את שחרור ירושלים או גם להפגין אדנות ושליטה? אילו תחושות עשוי לעורר מצעד כזה אצל האוכלוסייה המתגוררת במקום?

3. רקע שכדאי לתת:

- עד שנת 2010 המשטרה לא אישרה מעבר של הצעדה ברובע המוסלמי.
- במשך השנים היו עתירות לבג"ץ נגד מעבר הצעדה דרך הרובע המוסלמי. שופטי בג"ץ אמנם הסתייגו מתופעות של אלימות במהלך המצעד, אך דחו את העתירה ואפשרו מעבר דרך הרובע המוסלמי.
- במשך השנים, בעלי החנויות בשוק המוסלמי החלו לסגור את חנויותיהם בשעה מוקדמת ולהיסגר בבתים, לעתים בהמלצת המשטרה.

ודגלו עלי אהבה

חשיבה ביקורתית על מצעד הדגלים

4. מריקוד לאלימות - בקבוצות (15 דק')

חלקו את התלמידים לקבוצות של 4-5. כל קבוצה מתבקשת לאמץ את אחת הזהויות הבאות (אפשר שתהיה יותר מקבוצה אחת לכל זהות): יהודים המשתתפים בריקוד הדגלים; פלסטינים החיים ברובע המוסלמי; שוטרי משטרת ישראל המוצבים ברובע המוסלמי בעת הצעדה; ממשלת ישראל.

הקרינו את [הסרטון המתעד אירועים מתוך ריקוד הדגלים בשנת 2022 \(לסרטון נוסף משנים קודמות\)](#) במליאה, או שלחו את הסרטון לתלמידים לצפייה בקבוצות. לפני ההקרנה כדאי להדגיש שיש כאן איסוף של אירועים שהתרחשו במהלך המצעד ובשבוודאי יש רבים מהמשתתפים במצעד שמתנגדים בתוקף לדברים הללו.

לאחר הצפייה, על כל קבוצה לנסח מנקודת מבטה פסקה בת כחמש שורות העונה באופן מנומק על השאלה הבאה: האם (ובאלו תנאים) צריך לאפשר בשנה הבאה את מעבר ריקוד הדגלים ברובע המוסלמי?

[אפשר להציע סל מילים שאפשר להיעזר בהן: ריבונות, אדנות, שחרוה, אמפתיה, דיכוי, אהבה, שנאה, חירות, ניכור, חיבור, התעלות, פגיעה]

אפשר לבקש מהקבוצות להעלות את הפסקאות שכתבו ללוח שיתופי או למצגת שיתופית.

5. סיכום - במליאה

הקבוצות השונות יציגו את עמדתן.

ערכו דיון מסכם. יתכן שבדיון יעלו גם עמדות קשות. חשוב מצד אחד לתת לתלמידים להתבטא ומצד שני יש למצוא את הדרך להסתייג מאמירות גזעניות או אמירות המעודדות אלימות.

מוצע לסיים באמירה על חשיבותה של אמפתיה לאחר ועל החשיבות שבראיית נקודת המבט של האחר כחלק מתהליך קבלת ההחלטות שלנו.

אפשר לחתום בקריאה של מזמור קכ"ב בתהלים ("שיר המעלות לדוד, שמחתי באומרים לי...") או של הפסוקים מתוכו המדברים על שלום.

חומרים נוספים למורה לגבי ריקוד הדגלים:

- [סרטון של "כאן" המעודד התנהגות מכבדת בזמן ריקוד הדגלים](#)
- [מצעד הפרחים של "תג מאיר"](#)
- [אייתי לנדסברג-נבו, "הבעיה היא לא הדגל, אלא מי שתוקע את המוט שלו בעיני שכניו".](#)
- [אלי דן, "ירושלים חוברה לה יחדיו?", באתר כיכר השבת](#)

